

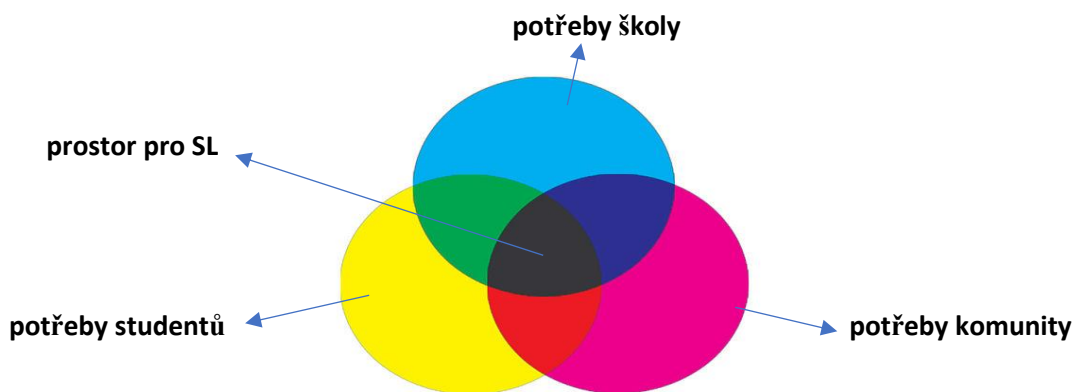

CO JE SERVICE LEARNING?

SERVICE LEARNING (SL) staví na tradici dobrovolnictví a podílí se na vzdělávání studentů s pomocí jejich zapojení do „akce.“ Za předchůdce této metody se dá považovat zážitkové učení – forma výuky zprostředkávající vlastní zkušenost ve formě např. praxí studentů. Oproti tomu SERVICE LEARNING přináší novou myšlenku a sice, že komunita se stává učebním materiálem a textem pro studium. Poskytuje studentům nejen prostor pro službu, ale také možnost pochopení širšího kontextu vybraného problému v návaznosti na vzdělávací cíl jejich oboru a posiluje u studentů jejich roli aktivních občanů (Seifer, C., Jacob, B., 1996)

Metoda SERVICE LEARNING přináší významně odlišný model výuky, který se odklání od tradičního modelu přednášek a zaměřením se na obsah, který je ukotven v anotaci předmětu. Výzkumy prokazují nízkou efektivitu studia přes poslech a pozorování – jsme schopni si zapamatovat 10 % toho, co slyšíme, 15 % toho, co vidíme a zhruba 20 % toho, co vidíme i slyšíme. I navzdory tomu zůstávají poslech a pozorování hlavní činností studentů při výuce. Strategie SERVICE LEARNING pracuje s tím, že jsme schopni si zapamatovat 60 % toho, co děláme, 80 % toho, co děláme, pokud je to spojeno s řízenou reflexí a 90 % toho, co učíme nebo předáváme druhým.

SERVICE LEARNING odmítá myšlenku, že student je prázdnou nádobou, která potřebuje být naplněna. Cílem SERVICE LEARNINGU je zažehnout pochodeň spíše než naplnit nádobu. Zatímco většina pedagogických metod je deduktivních a spoléhá se na prezentování teorií a posléze na jejich propojení s praxí, SERVICE LEARNING je více induktivní a pracuje se zkušenostmi studentů a jejich zarámováním do teoretických konceptů. SERVICE LEARNING vychází z myšlenky, že učení je procesem neustálého přehodnocování zkušeností a je příkladem trvalé kontinuity mezi zkušenostmi a znalostmi. Zprostředkovává studentům osobní zkušenost, ale zároveň je provází procesem poznání a pochopení a tím činí proces učení velmi přirozeným a současně umožňuje, aby studenti přispěli nějakým smysluplným způsobem k životu komunity.

JAK TO ZAČALO?

Termín service learning se objevuje ve významu vzdělávací strategie poprvé v 60 letech 20. století v USA a postupně je aplikován na všech typech škol – od základní, přes střední až po univerzity.

V roce 1943 došlo k založení „Association for Supervision and Curriculum Development,“ která je světovým lídrem ve vývoji a zavádění inovativních programů do pedagogické praxe. V 90 letech 20. století tato Asociace potvrdila a uznala Service-learning jako zážitkovou formu vzdělávání, s jejíž pomocí se studenti učí a rozvíjejí své dovednosti v návaznosti na praxi a potřeby komunity.

SL je velmi snadno zaměňován s dobrovolnickými aktivitami nebo odbornou praxí. SL však spojuje oba tyto typy podpory vzdělávání v jeden koncepční celek. Rozdíly lze především vysvětlit na míře zapojení se do služby a míře ověřování si svých akademických zkušeností v praxi. **Dobrovolnictví** je všeobecně považováno jako aktivita více se věnující službě v komunitě. Zato **odborné praxe** se spíše orientují na praktické ověření si vysokoškolských dovedností. SL však kombinuje tyto dva aspekty v jeden celek a snaží se rozvinout znalosti a dovednosti nejen studenta, ale také participující komunity nebo organizace a zároveň podporuje rozvoj přidaných kompetencí mimo specializovaný obor jako např. občanskou angažovanost, principy demokratického rozhodování atd.

SL je organizovanou zkušeností, která

- reaguje na aktuální potřeby komunity
- je koordinovaná v rámci spolupráce mezi školou a komunitou
- je integrována do učebních osnov/anotací předmětu
- umožňuje využití nabytých znalostí v reálných životních situacích
- posiluje proces učení realizovaný v škole prohloubením a ukotvením znalostí mimo školu
- přispívá k pocitu zodpovědnosti a pomoci druhým.

Národní komise pro SL v USA zdůrazňuje, že SL propojuje cíle služby a vzdělávací cíle tak, aby byly prospěšné jak pro příjemce, tak pro poskytovatele služby. Jednoduše řečeno, SL má být přínosný jak pro školu/vzdělávací instituci, tak pro studenty i pro organizaci/komunitu.

Existuje mezinárodní konsenzus na těch základních prvcích SL:

- zaměření na efektivní a účinnou reakci na potřeby komunity,
- umožnění aktivního zapojení studentů ve všech fázích SL aktivity – od plánování k vyhodnocování (studenti hrají hlavní roli),
- zaměření na učení (splnění vzdělávacích cílů, reflexe, rozvoj pracovních a občanských kompetencí, výzkum).

SL je založen na konceptu komunity, občanské angažovanosti a solidarity.

Na co si dát pozor - čím SL rozhodně není:

- není zaměřený jednostranně – tedy tak, aby prospěch získala jen jedna ze zainteresovaných stran
- není alternativním řešením/trestem za nesplnění jiného úkolu či nesložení zápočtu
- není dobrovolnictvím.

PROČ DO TOHO JÍT?

Důvodů, proč SERVICE LEARNING zařadit do výuky je mnoho. Cílem vzdělávání je poskytnout studentům příležitosti pro získávání znalostí, dovedností a postojů nutných k vykonávání své profese, ale také k vedení spokojeného života a k tomu, aby s každý cítil jako plnohodnotný občan společnosti. Efektivní využití SERVICE LEARNINGU je přínosné pro studenty, komunitu i vyučujícího.

• BENEFITY PRO STUDENTY

- SERVICE LEARNING obohacuje studenty tím, že je posunuje ze školních lavic a tříd přímo k centru dění. Přináší poznatky z učebnic do života a vnáší život do učebnic.
- Studenti mají možnost vidět a zažít nakolik jsou informace, kterých se jim ve škole dostává životaschopné, relevantní a validní.
- Smysluplně propojuje službu a vzdělávání.
- SERVICE LEARNING rozšiřuje životní obzory a podporuje kritické myšlení.
- Pomáhá zvyšovat sebeúctu tím, umožňuje studentům participovat na životě komunity a aktivně ji podpořit.
- Podílí se na zlepšování mezilidských vztahů a buduje dovednosti potřebné k vytváření pozitivních vazeb s okolím, čímž zvyšuje i šance na úspěch v budoucím profesním i osobním životě a podporuje schopnost zařadit se do společnosti a pracovního týmu.
- Je zdrojem zkušeností potřebných k budoucímu správnému výběru profesního zaměření.
- Vytváří příležitost k rozvíjení kritického myšlení.

• BENEFITY PRO KOMUNITU

- SERVICE LEARNING poskytuje komunitě pomoc v mnoha oblastech – zajištění lidských zdrojů, bezpečí, péči o prostředí, dostatek informací. Talentovaní, nadšení a energičtí studenti jsou tyto potřeby schopni naplnit.
- Ze studentů, kteří v rámci výuky zažili SERVICE LEARNING, se rekrutují dobrovolníci, kteří dále přispívají k rozvoji komunity.
- SERVICE LEARNING buduje ducha občanské zodpovědnosti. Výsledkem je smysl pro komunitní život a zvýšení participativní demokracie.
- Komunita má příležitost se podílet na vzdělávání a posloužit jako zdroj informací.

• BENEFITY PRO VYUČUJÍCÍ/ČLENY FAKULTY/KATEDRY

- SERVICE LEARNING obohacuje a oživuje proces vzdělávání.
- Posunuje roli učitele jako experta a akademika do role učitele jako poradce a průvodce, který se studenty vytváří jiný vztah mezi studenty a učiteli a přináší nový pohled na vzdělávání.
- Při práci s komunitou přirozeným způsobem krystalizují společenská témata, která jsou nosná a dají se propojit s akademickou sférou.
- Identifikace témat pro publikační činnost a výzkum.

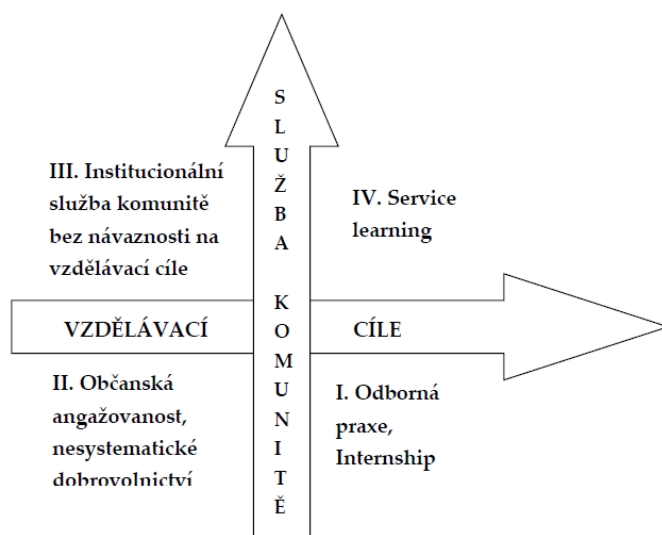

ZÁKLADNÍ VÝCHODISKA APLIKACE SERVICE-LEARNINGU NA AKADEMICKÉ PŮDĚ

John Dewey už v roce 1916 prosazoval, aby studium bylo prakticky zaměřené a propojovalo teorii s praktickou aplikací. V rámci zavedení SL dochází k zapojení studentů a studentek do služby komunitě a výsledkem je zlepšení jejich znalostí a sekundárně se z nich formují i lepší občané.

SL propojuje vzdělávací cíle se službou v komunitě. Pro jasnější vysvětlení využijeme grafického znázornění tzv. kvadrantů, které by měly objasnit pozici SL mezi dobrovolnictvím, odbornou praxí a občanským aktivismem. Tzv. kvadranty popisují míru provázanosti SL aktivity na vzdělávací cíle (osa x), které se zvyšují zleva doprava a službu v komunitě (osa y), která posiluje zdola nahoru.

Kvadrant I, umístěný vpravo dole tak představuje **pozici odborných praxí**, které jsou provázané se vzdělávacími cíli, ale nevykazují se žádnou službou v komunitě. Mezi tyto příklady může patřit například praxe v organizaci, kde student vykonává administrativní úkony, seznamuje se s chodem organizace a její činností i skrze potkávání se s klienty.

Kvadrant II představuje tzv. občanskou angažovanost, která nemusí být vždy zaměřena na službu komunitě a nemá ani velkou návaznost na vzdělávací cíle. Mezi tyto aktivity se řadí různé demonstrace, petice, zorganizování např. jednou za rok benefičního blešího trhu atd. Tento kvadrant je umístěn dole vlevo.

Kvadrant III již službu komunitě vykazuje, avšak není až tak moc provázána s vzdělávacími cíli.

Mezi takové aktivity patří např. doučování romských dětí, volnočasové aktivity pro děti, společné úklidy veřejných prostor, společné happeniny a aktivity atd.

Kvadrant IV znázorňuje SL aktivity, kdy dochází jak zapojení komunity, tak ověření si akademických znalostí v praxi a následnému naplňování vzdělávacích cílů. Mezi takové aktivity může např. patřit následující příklady.

Jak SERVICE LEARNING realizovat v 10 krocích

1. Představte si, jaká služba komunitě by byla vhodně propojitelná s Vámi vyučovanými disciplínami a co by se studenti díky tomu mohli naučit. Nezapomínejte se tím, jestli to bude fungovat, ale pouze tím, jaké vidíte možnosti.
2. Kontaktujte konkrétní organizaci, popřípadě mentora a vyberte spolu z databáze možné organizace nebo prodiskutujte další možnosti.
3. Stanovte si cíle – čeho chcete, aby studenti dosáhli, co je Vaším cílem a jak by to mělo být prospěšné pro vybranou organizaci. Než půjdete k dalšímu bodu, stanovte si pro jistotu alespoň tři konkrétní a měřitelné vzdělávací cíle pro studenty a také tři cíle pro organizaci/službu.
4. Na základě Vaši vytyčených cílů se rozhodněte, jak konkrétně zapojíte službu komunitě do svého vzdělávacího modulu.
5. Nyní upravte požadavky pro ukončení svého předmětu tak, aby reflektovali využití SERVICE LEARNINGU. Popište v rámci anotace obsah předmětu. Vyčleňte si nějaký čas na diskusi se studenty, abyste posílili šance na úspěch a měli jistotu, že všichni rozumí tomu, co se od nich očekává.
6. Vysvětlíte podrobně studentům, co je SERVICE LEARNING a jaké má přínosy. Poskytněte jim dostatek materiálu k prostudování, aby se orientovali a správně rozuměli tomu, co SERVICE LEARNING obnáší.
7. Pomozte studentům stanovit vlastní vzdělávací cíle tak, aby byli propojené s cíli Vašeho předmětu.
8. Naučte studenty, jak vytěžit SERVICE LEARNING pro získání znalostí. Studenti se mohou spoustu věcí naučit a dozvědět, pokud se budou umět správně zeptat. Studenti musí vědět, jak se ptát, a to především ve vztahu ke stanovenému cíli. Důležité je neprozradit co se dozvedí nebo mohou dozvědět, aby proces učení zůstal dobrodružstvím a objevováním.
9. Propojte učení skrz službu komunitě s Vaší akademickou disciplínou díky promyšlené a řízené reflexi. Vždy existuje nebezpečí, že se studenti nenaučí nic, nebo si dokonce posílí vlastní předsudky. Tomu se dá zabránit s pomocí řízené reflexe prováděné vyučujícím. Taková reflexe může proběhnout buď ústní, nebo písemnou formou a může mít mnoho podob (esej, studie, průzkum...)
10. Zhodnoťte výstup SERVICE LEARNINGU. Mějte nastavená kritéria posouzení úspěšnosti podobně, jako to máte u ústní prezentace nebo písemné práce. Pokud byly ve skupině studenti, kteří se tématu věnovali studiem literatury, je velmi přínosné porovnat jejich výstupy a znalosti s těmi, kteří šli cestou SERVICE LEARNINGU.

Použitá literatura:

BROZMANOVÁ GREGOVÁ, A. et al. (2015). *Service learning – inovatívna stratégia vo vysokoškolskom vzdelávaní*. In: Edukácia Vedecko-odborných časopisov, roč.1, číslo 1, Košice: Univerzita Pavla Josefa Šafarika v Košiciach. ISBN 978-88152-166-9.

BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. et al. (2014). *Service learning Inovatívna stratégia učenia (sa)*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici–Belianum. ISBN 978-80-557-0829-4

CLAYTON, P. H., BRINGLE, R. G., & Hatcher, J. A. (2012). *Research on service learning: Conceptual frameworks and assessment* (Vol. 1). Stylus Publishing, LLC.

ERICKSON, J. A., & ANDERSON, J. B. (1997). *Learning with the community: Concepts and models for service-learning in teacher education*. Stylus Publishing, LLC.

LIPČÁKOVÁ, M., MATULAYOVÁ, T. (2012) *Service-learning vo vzdelávaní v sociálnej práci*. In: *Výzvy a trendy vo vzdelávaní v sociálnej práci*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. ISBN 978-80-555-0000-0.

Doporučená literatura:

Carla, R., Candelaria F. (2017) : *Service – Learning in Central and eastern Europe. Handbook for Engaged Teachers and Students*. CLAYSS, ISBN 978-987-46321-9-7.